

Кравець Світлана Григорівна,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
завідувач відділу зарубіжних систем професійної освіти Інституту
професійної освіти Національної академії педагогічних наук України

ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Реалізація стратегічних цілей державної політики відповідно до національних програм Плану Відновлення України, сталого розвитку, євроінтеграції, цифровізації, розвитку індустрії 4.0 суттєво впливають на трансформацію освіти, акцентуючи увагу на її якості – як основи політичної, економічної незалежності та конкурентоспроможності держави на світовому рівні. Для національної системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) в умовах сьогодення характерними є процеси модернізації, що безумовно пов'язані із зміною цінностей та цілей її сучасного й перспективного розвитку. Трансформаційний підхід до забезпечення якості П(ПТ)О базується на реалізації завдань сучасних національних програм розвитку економіки та освіти. Наприклад, у Стратегічному плані Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» визначено п'ять цілей за пріоритетом 4 «Трансформація професійної освіти» щодо: створення ефективної мережі закладів П(ПТ)О і фахової передвищої освіти із сучасною інфраструктурою; забезпечення набуття освітніх і професійних компетентностей для розвитку особистості та успішної кар'єри; привабливості та престижності закладів П(ПТ)О і фахової передвищої освіти для навчання і роботи в них; ефективного використання власної організаційної, академічної і фінансової автономії та отримання фінансування, орієнтованого на результат; налагодження партнерства з бізнесом [5].

Серед визначальних цілей сталого розвитку України на період до 2030 року окреслено й ті, що спрямовані забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх; сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх; створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям [1].

Пріоритети трансформації професійної освіти й цілей сталого розвитку України співвідносяться із основними завданнями Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року» [2] та відповідному Плані заходів на 2020-2027 рр. із її запровадження [3], якими є: децентралізація управління та фінансування у сфері П(ПТ)О; забезпечення якості П(ПТ)О; державно-приватне партнерство у сфері П(ПТ)О та взаємозв'язок з ринком праці. Реалізація завдань щодо забезпечення якості П(ПТ)О передбачає: формування змісту П(ПТ)О на компетентнісній основі; впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи

зовнішнього забезпечення якості освіти; модернізацію освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу; удосконалення системи підготовки педагогічних працівників у сфері П(ПТ)О із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг; запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійної діяльності та розвитку педагогічних працівників.

Імплементация завдань щодо забезпечення якості П(ПТ)О передбачає їх структурування відносно пріоритетних цілей діяльності закладів П(ПТ)О, якими є: цілі навчання (орієнтовані на потреби учасників освітнього процесу, споживачів освітніх послуг і зацікавлених сторін); цілі управління й контролю (співвідносяться із принципами державної освітньої політики та завданнями національних, регіональних, інституційних стратегій); цілі партнерства і відповідальності (використання можливостей державно-приватного партнерства та доцільне використання ресурсів для досягнення результатів діяльності). Неможливо досягнути якості П(ПТ)О, зосереджуючи увагу на реалізації однієї цілі, адже підходи до забезпечення якості містять елементи усіх трьох цілей, кожна із яких вимагає застосування тих чи інших підходів для її досягнення.

Забезпечення якості П(ПТ)О ґрунтується на дотриманні чинного законодавства, відповідності принципам державної освітньої політики, завданням національних, регіональних, інституційних стратегій, що також характеризуються внесенням змін і доповнень на вимогу відповідних обставин. Відповідальною за державну політику у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності, здійснення державного нагляду (контролю) за закладами освіти (крім закладів вищої освіти) щодо дотримання ними законодавства є Державна служба якості освіти України. Складовими національної системи забезпечення якості освіти є: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти. Процеси удосконалення критеріїв системи забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти відбуваються на основі результатів інституційних аудитів й зумовлюють зміни у розвитку та функціонуванні інших складників системи. У розумінні сутності, особливостей розвитку і функціонування системи забезпечення якості П(ПТ)О варто зазначити, що процеси, характерні для цієї системи (планування, забезпечення освітнього процесу, оцінювання, звітування удосконалення, прогнозування тощо), змінюються й адаптуються у контексті сучасних обставин і зростаючих потреб споживачів освітніх послуг [4, с. 93].

Перспективи розширення автономії та незалежності закладів П(ПТ)О, що закладені у змісті сучасних законопроектів у сфері професійної освіти, сприятимуть самотійному прийняттю управлінських рішень щодо формування та ефективного функціонування внутрішньої системи забезпечення якості у закладах П(ПТ)О з урахуванням трансформаційних впливів, особливостей

регіонального ринку праці та швидкій адаптації до потреб споживачів освітніх послуг у регіоні. Означене зумовлює системний перегляд і оновлення складників системи забезпечення якості П(ПТ)О, розроблення дієвих технологій управління, заходів і процедур функціонування, механізмів та критеріїв оцінювання тощо. Таким чином, трансформаційний підхід у забезпеченні якості П(ПТ)О передбачає здатність системи оновлювати орієнтири розвитку, оперативно забезпечувати якісні освітні послуги відповідно до потреб економіки та регіональних запитів у кваліфікованих працівниках, а також вибудовувати гнучкі процедури і заходи для швидкого доступу здобувачів освіти, у тому числі, й ветеранів, демобілізованих, внутрішньо переміщених та інших осіб до ринку гідної праці та цивільного життя.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. – Дата доступу: 04.04.2025.
2. Кабінет Міністрів України. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року: Розпорядження КМУ від 12 червня 2019 р. № 419-р. – 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-p#Text>. – Дата доступу: 04.04.2025.
3. Кабінет Міністрів України. Про затвердження плану заходів на 2020–2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року: Розпорядження КМУ від 29 квітня 2020 р. № 508-р. – 2020. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/508-2020-p#Text>. – Дата доступу: 04.04.2025.
4. Кравець, С. Г. Забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти: адаптивність та розвиток в умовах невизначеності // Адаптивні процеси в освіті: збірник матеріалів (тез доповідей) 4-го Міжнародного наукового форуму (Київ, Україна). – Юстон, 2025. – С. 93–95. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745027/>. – Дата доступу: 04.04.2025.
5. Міністерство освіти і науки України. Стратегічний план Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 11 березня 2024. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/news/osvita-peremozhstv-predstavlyaemo-strategichniy-plan-diyalnosti>. – Дата доступу: 04.04.2025.